

 Wijzer in geldzaken

Dörthe Kunkel & Rick Nijkamp

 **Maastricht
University**

Thomas Post

Pensioen en levensgebeurtenissen: meer dan een rekensom

November 2025

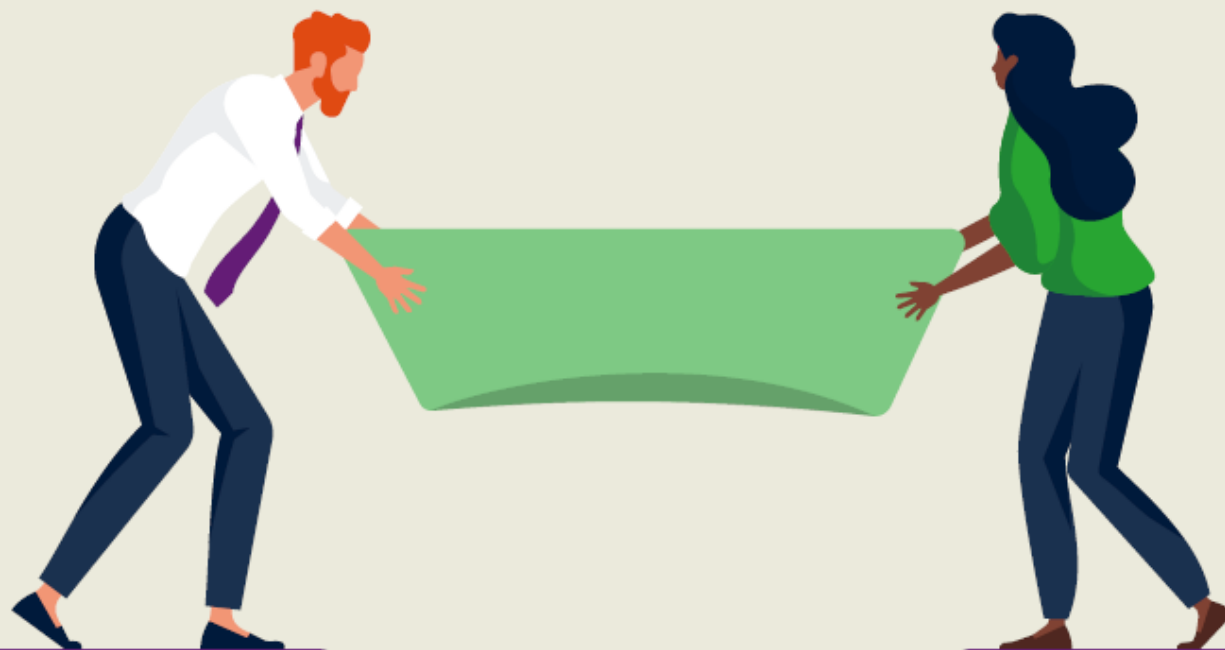
Wie zijn wij?

 **Maastricht
University**

 Wijzer in geldzaken

Van pensioenwetenschap naar praktijk 2025

3 thema's centraal

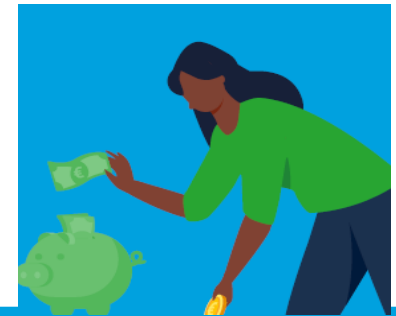
Zien is begrijpen

3 artikelen

De digitale adviseur

3 artikelen

Vervroegd opnemen

3 artikelen

Pensioenmonitor: we zien een positieve trend, maar er is zeker ruimte voor meer en betere pensioencommunicatie

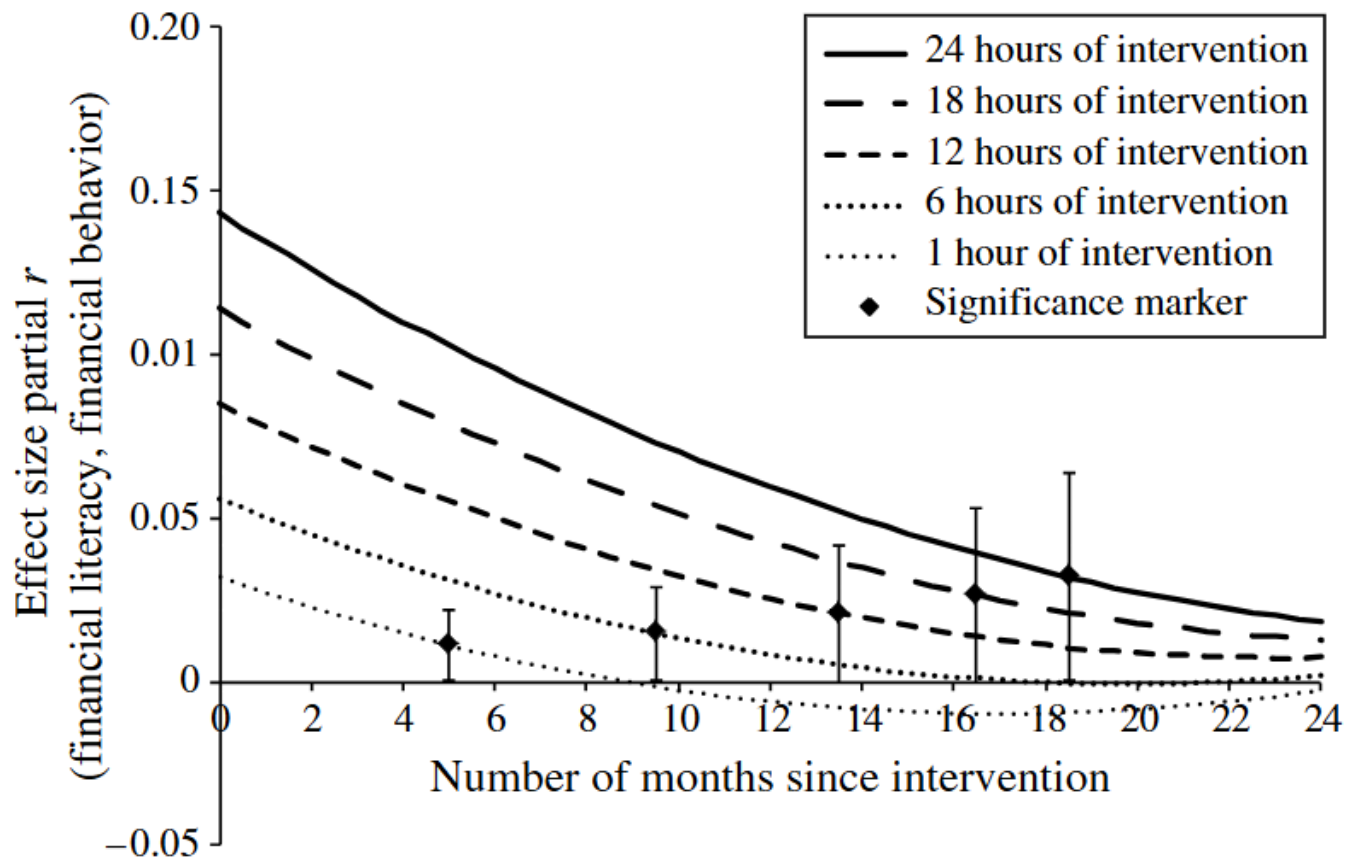
Wijzer in geldzaken

Pensioenmonitor meting 2024

Een onderzoek naar kennis, houding en gedrag rondom de oudedagsvoorziening onder de Nederlandse beroepsbevolking

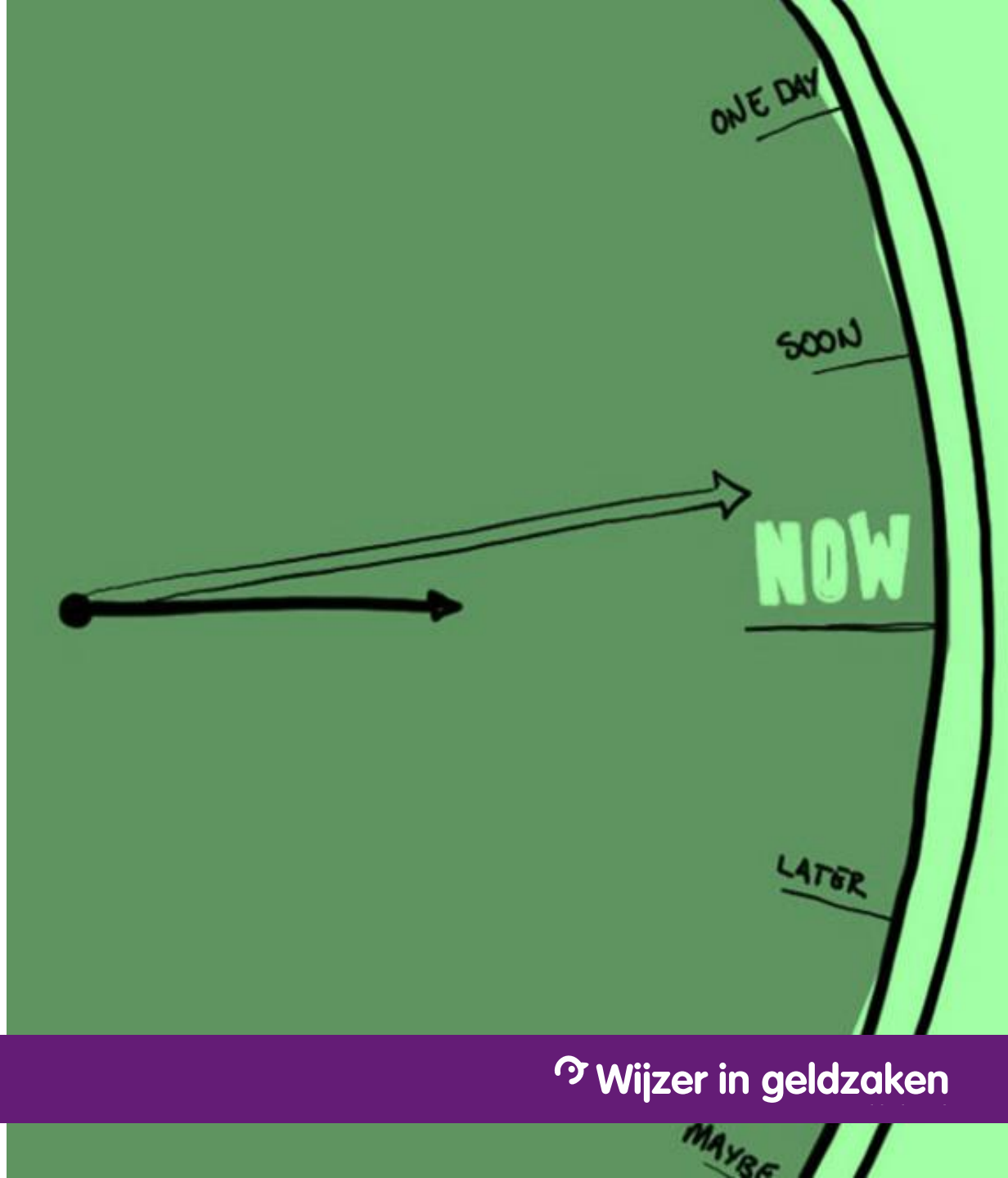
De vraag is ook: hoe lang blijft (pensioen)informatie hangen?

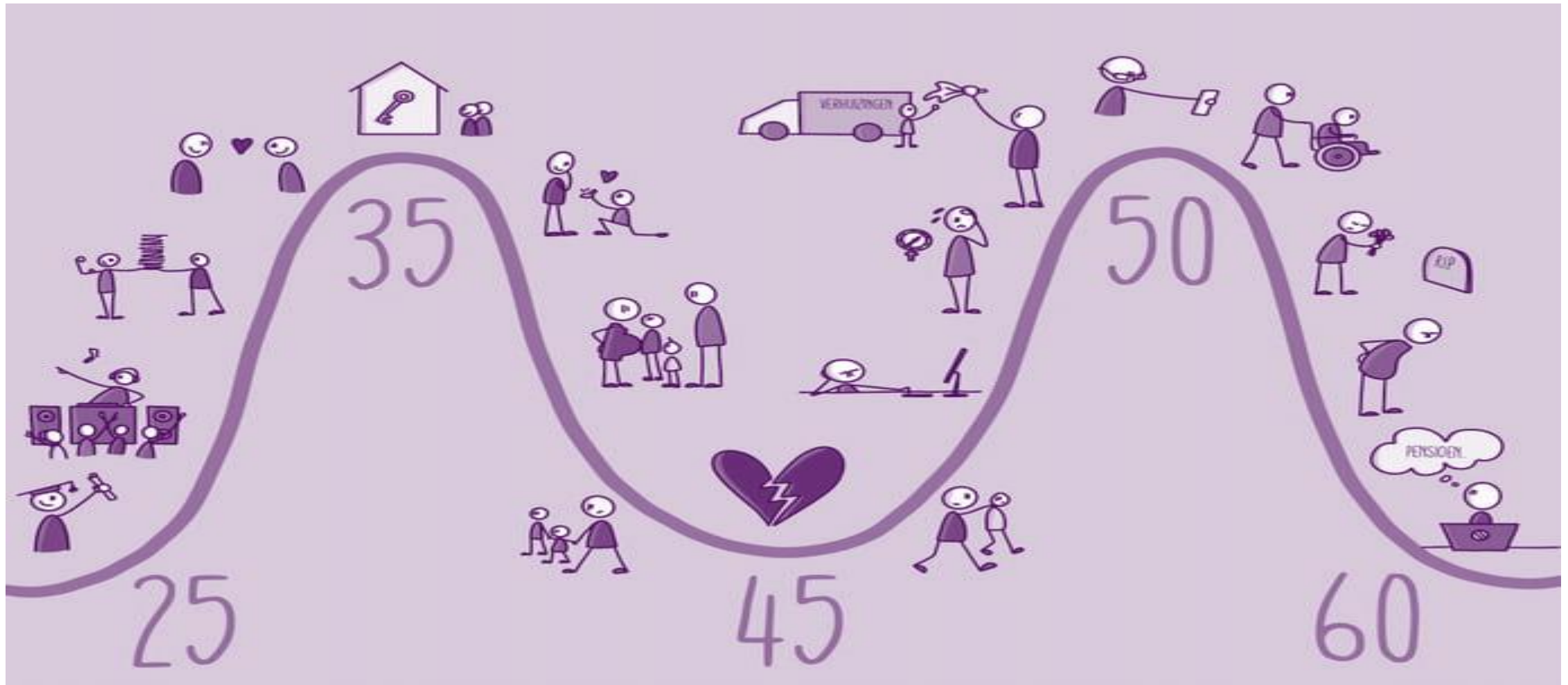
Fernandes, D., Lynch Jr, J. G., & Netemeyer, R. G. (2014). Financial literacy, financial education, and downstream financial behaviors. *Management science*, 60(8), 1861-1883.

Exacte timing is cruciaal

- Effectieve pensioen-communicatie draait niet alleen om wat je zegt, maar ook wanneer je het zegt.

Veel focus op levensgebeurtenissen

Opdracht 1: Welke levensgebeurtenissen zijn kansrijk voor pensioencommunicatie?

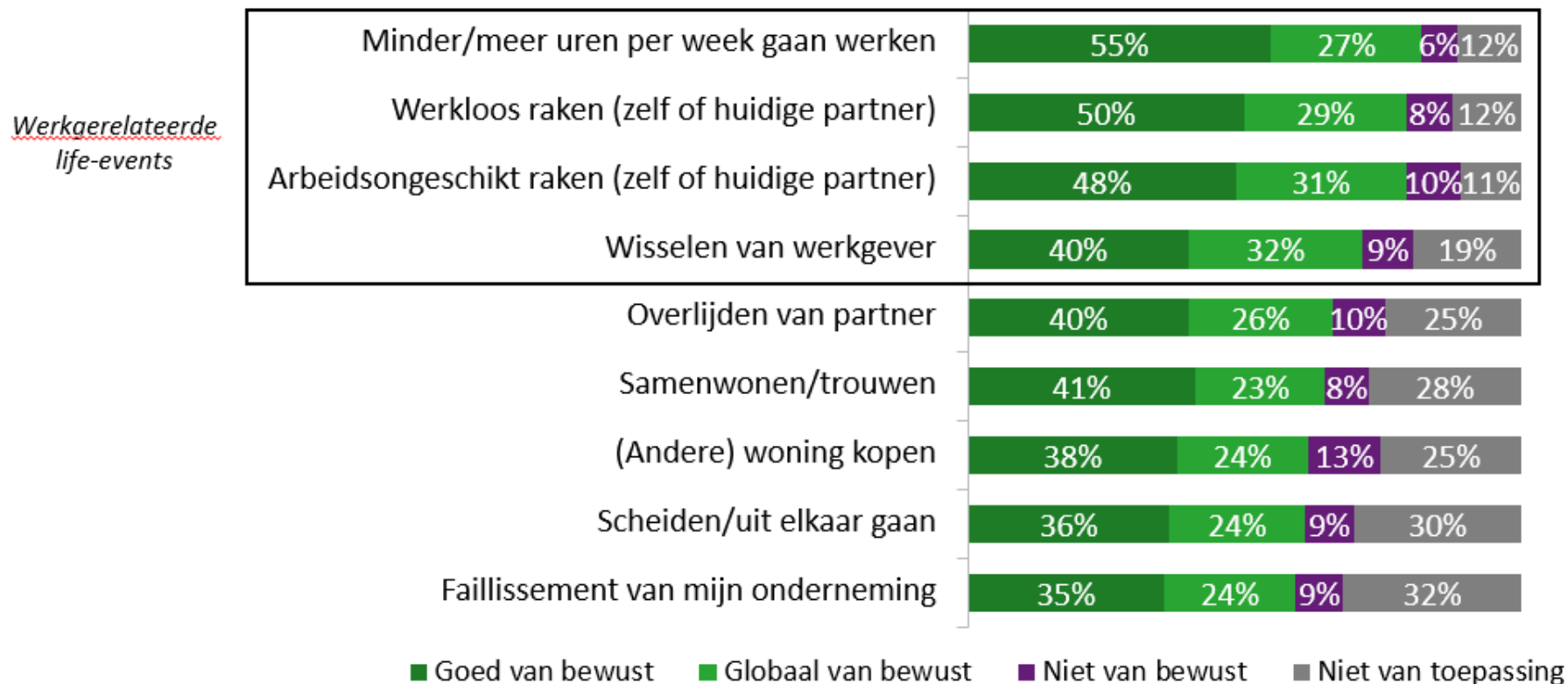
Bespreek met je buurman/buurvrouw:

1. Welke levensgebeurtenissen worden in jouw organisatie al gebruikt voor pensioencommunicatie?
2. Bij welke levensgebeurtenissen is er potentie voor meer of betere pensioencommunicatie?
3. Korte plenaire terugkoppeling

Pensioenmonitor: Groot verschil tussen werk- en privé gerelateerde levensgebeurtenissen

Invloed gebeurtenissen op financiële situatie na pensionering - bewustzijn

2024

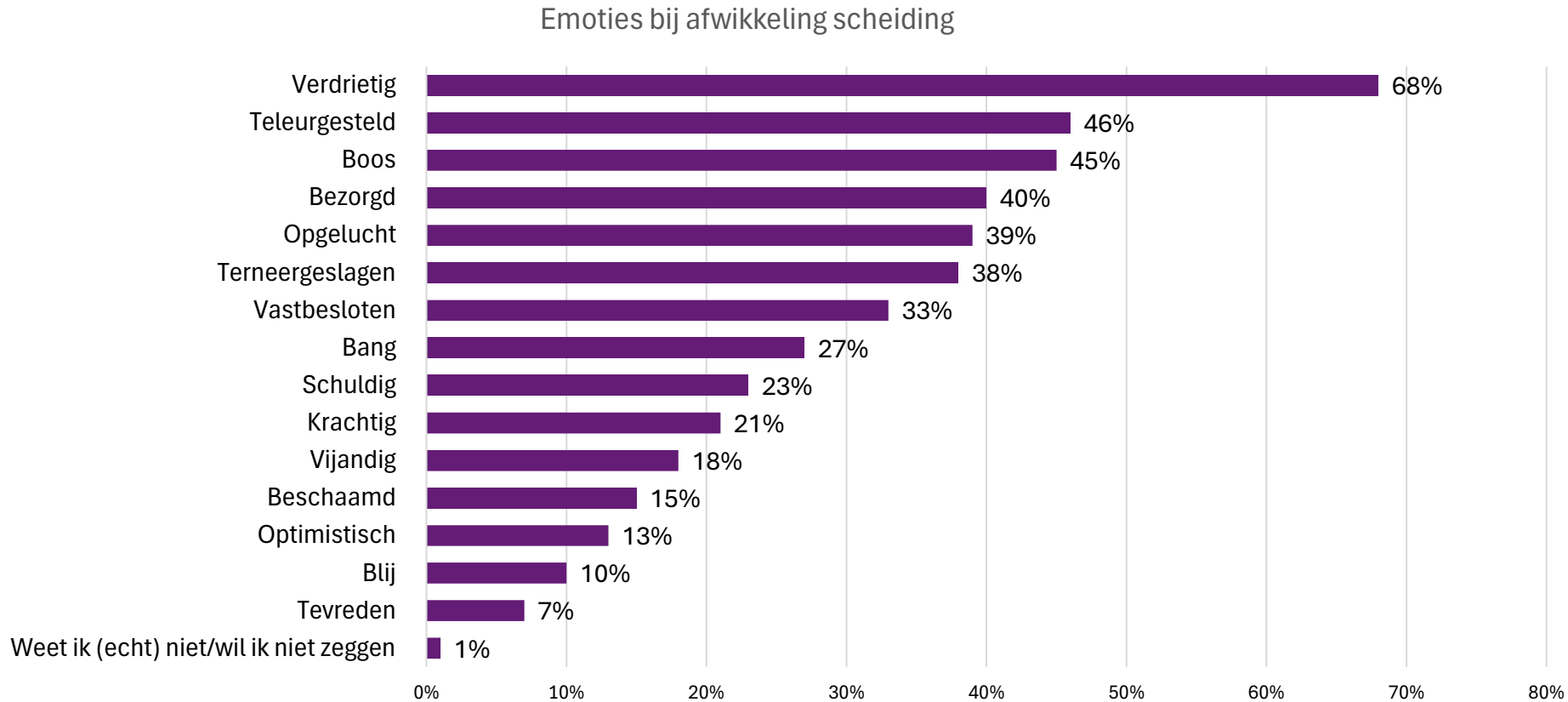
Emoties en levensgebeurtenissen (1 van 2)

Levensgebeurtenis	Subjectief welzijn (SWB) en tevredenheid met het leven	Stress	Emoties, mood en mentale toestand, risicovoorkeuren
Huwelijk	Ten eerste: positieve boost, aanpassing terug naar het oorspronkelijke niveau na 3 jaar	50 (van 100) op de stressschaal	Factoren voor familie, wooncomfort en geluk worden belangrijker voor iemands perceptie van kwaliteit van leven
Geboorte van een kind	Verhoogt in eerste instantie SWB, gevolgd door afname op lange termijn. Dit verlies wordt gedeeltelijk gecompenseerd door de dagelijkse genegenheid die het kind opdoet.	?	Degenen die in de afgelopen vijf jaar een kind hebben gekregen, beschouwen familie als belangrijker, en financiële, werk- en vriendschapsaspecten als minder relevant.
Verlies van een echtgenote of kind	Ernstige en langdurige achteruitgang van SWB. Het duurt erg lang voordat weduwen zich aan de gebeurtenis hebben aangepast.	100 (hoogste score) Verhoogde kans om vroegtijdig te overlijden	Rouw en verdriet, lagere risicotolerantie

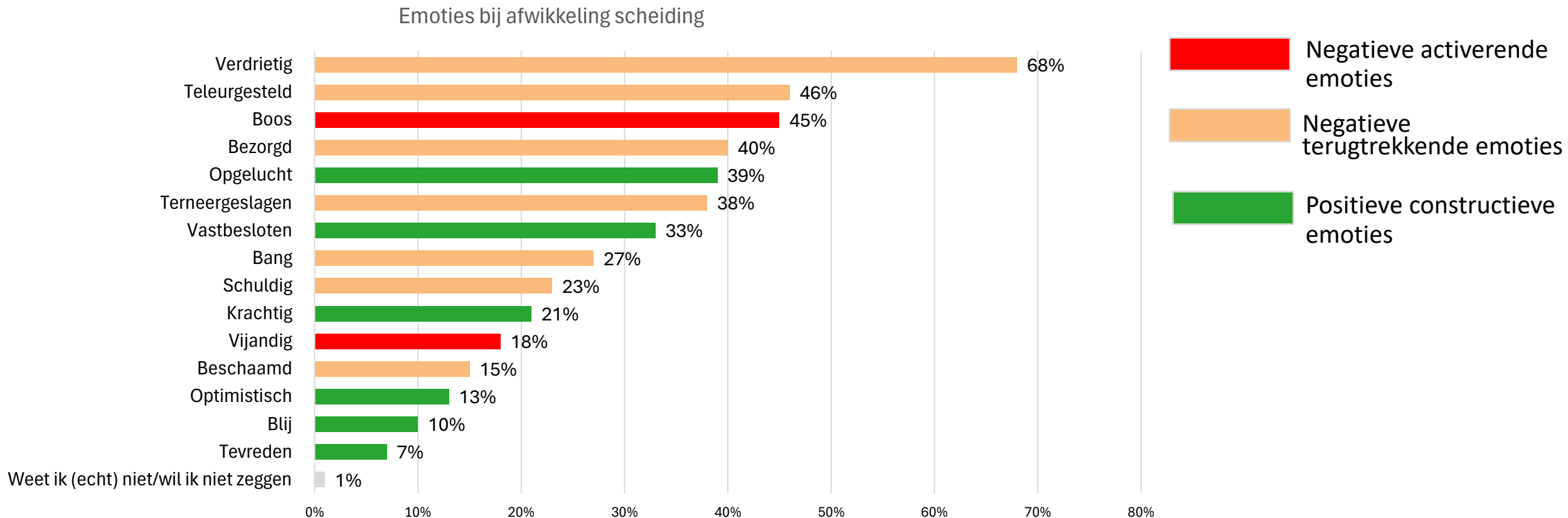
Emoties en levensgebeurtenissen (2 van 2)

Levensgebeurtenis	Subjectief welzijn (SWB) en tevredenheid met het leven	Stress	Emoties, mood en mentale toestand, risicovoorkeuren
Werkloosheid	Afname van SWB als gevolg van verschillende stressoren, zoals financiële stress en verlies van zelfrespect. Lange gewenningsperiode.	De kans om in de komende 5 jaar te overlijden wordt met 34% verhoogd door stress veroorzaakte ziekten. Stressschaal: 47	Gestrest en depressief
Handicap, fysieke aanval	Ernstige daling van SWB. Geen aanpassing.	Veroorzaakt leed, maar individuen passen zich gedeeltelijk aan. Stressschaal: 53	Depressie en stress, lagere risicotolerantie
Echtscheiding	-	-	-

Bij scheiding spelen zoveel verschillende emoties

Bij scheiding spelen zoveel verschillende emoties

Onderzoek: pensioenverdeling bij scheiding is niet alleen rekensom

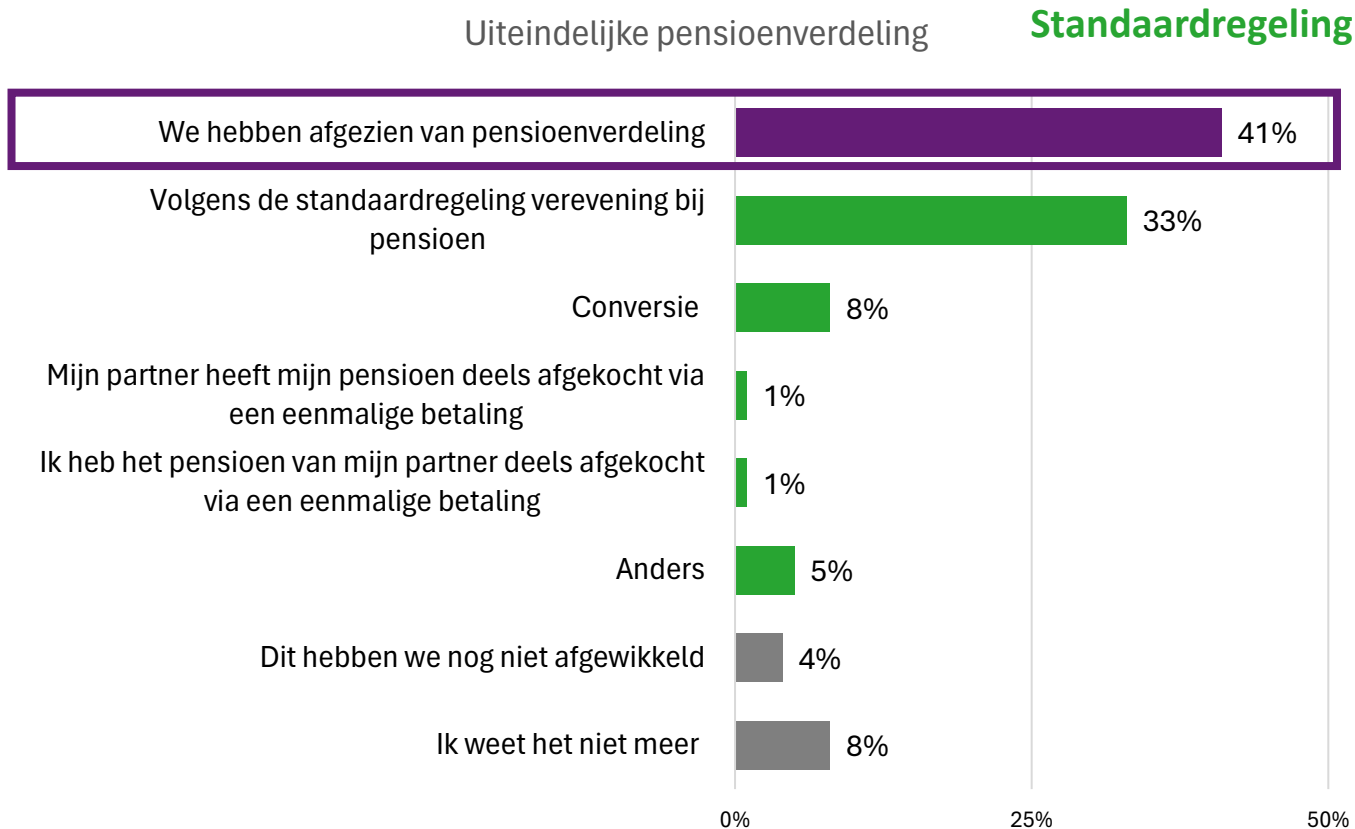
Onderwerp

- 37% van de huwelijken in een scheiding (CBS, 2022). Plus veel mensen niets geregeld
- Bij scheidingen wijken ex-partners vaker af van wettelijke verdeling, maar hoe vaak? En waarom?
- Rol emoties: *"Na alles wat hij me heeft aangedaan, gun ik hem geen cent van mijn pensioen."*
- Rol relatiegeschiedenis: *"Mijn partner is vreemdgegaan. Ik hoeft helemaal niets meer van haar."*

Aanpak

- Onderzoek: enquête n=1.442 Nederlanders (getrouwd, samenwonend en 547 gescheiden)
- Samenwerking met Universiteit Utrecht, een echtscheidingsadvocaat en ervaringsdeskundige.

41% ziet af van verdelen pensioen met ex

Top 3: Waarom afzien van pensioenverdeling?

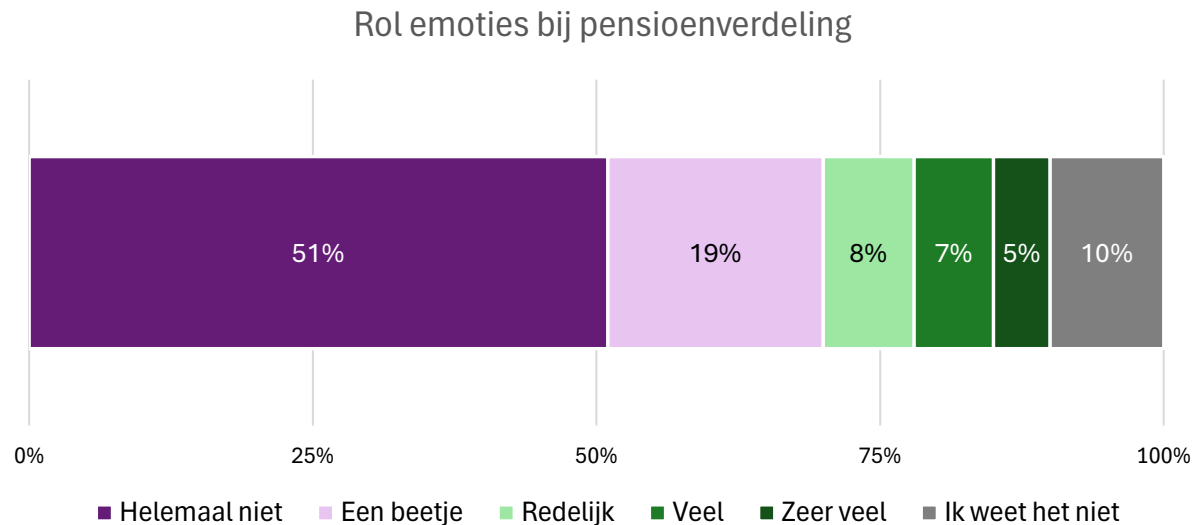
26% Conflict voorkomen

22% Niet belangrijk / andere dingen prioriteit

18% Pensioenen ongeveer gelijk

"Ik wilde echt definitief een streep onder alles zetten en dan niet over 20-30 jaar nog geld van elkaars pensioen tegoed hebben en met het verleden geconfronteerd worden."

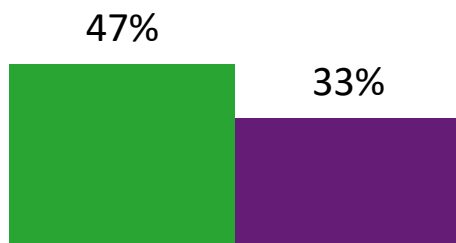
Bij 39% hebben naar eigen zeggen emoties een rol gehad bij pensioenverdeling

Pensioenverdeling en wrok

% dat afziet van
pensioen verdeling

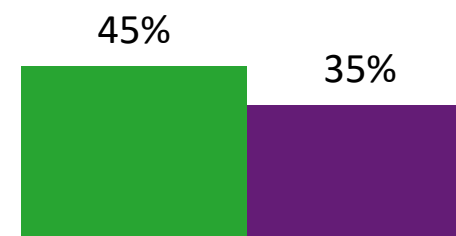

Zie partner
WEL
als goed
mens

Zie partner
NIET
als goed
mens

% dat afziet van
pensioen verdeling

Ik wilde
relatie
beëindigen

Mijn ex wilde
relatie
(meer)beëindigen

Just in time: in het gesprek met de mediator

- Het is vaak de professional (advocaat, mediator, notaris) die pensioen ter berde brengt (73%).
- **Woorden doen er toe.** De manier waarop professionals het onderwerp pensioenverdeling verwoorden, maakt verschil.

21% ziet af van pensioenverdeling

Compenserende frame

(in 42% van de gesprekken met professionals herkend)

- Diegene die meer heeft gezorgd heeft minder kans gehad om pensioen op te bouwen. Pensioenverdeling is bedoeld om dat eerlijk te compenseren.

54% ziet af van pensioenverdeling

Individuele frame

(in 36% van de gesprekken met professionals herkend)

- Je hebt recht op je eigen pensioen, tenzij je ervoor kiest om het te delen.

Levensgebeurtenissen en pensioenactivatie

Drie bronnen:

➤ **Literatuurstudie** over levensgebeurtenissen en 'teachable moments' in het algemeen

➤ **Diepte-interviews** met Nederlandse consumenten en pensioendeskundigen

➤ En **empirische data** van Nest (VK)

Levensgebeurtenissen en pensioenactivatie

Inzichten uit de literatuur

- Bij levensgebeurtenissen ontstaan **“teachable moments”**
- Goede momenten voor gerichte en getimedede communicatie
- Maar deze momenten zijn **van korte duur** (1–2 weken)
- En communicatie moet goed **aansluiten bij de ervaren emoties en stress**

Levensgebeurtenissen en pensioenactivatie

Inzichten uit de diepte-interviews

- Experts benoemen de uitdaging om levensgebeurtenissen op tijd te signaleren
- Consumenten waarderen communicatie rond levensgebeurtenissen, maar alleen als ze begrijpen hoe pensioenaanbieder van event op hoogte is
- “Niets engs, graag”

Levensgebeurtenissen en pensioenactivatie

Inzichten empirische data van Nest (VK)

- Welke van de volgende levensgebeurtenissen hebt u de afgelopen 3 jaar meegemaakt? ...
- Hebben deze gebeurtenissen u aangezet om meer over pensioen na te denken of uw inleg te verhogen?
→ **JA**
- Vergelijking van respondenten met en zonder levensgebeurtenissen (betrokkenheid, houding tegenover pensioen, bijdragen)
→ **GEEN verschillen**

Levensgebeurtenissen en pensioenactivatie

Belangrijkste lessen

- In theorie – en volgens consumenten en experts – zijn levensgebeurtenissen goede communicatiemomenten
- In de praktijk vonden we daar geen bewijs voor
- Nest gebruikte echter geen communicatie die specifiek op levensgebeurtenissen was gericht
- Dus geen duidelijke conclusie, behalve:

Communicatie rond levensgebeurtenissen is waarschijnlijk géén “laaghangend fruit”

Veel focus op life events

Maar hoeveel mentale ruimte is er dan?

~~Life-event~~ geldmoment

Momenten waarop mensen sowieso al een **'geldfocus'** (**money brain**) hebben en daardoor een grotere motivatie hebben (teachable moment)

Voorbeelden geldmomenten (teachable moments)

Momenten waarop je toch al met geld bezig bent

- ✓ Het openen van een en/of rekening
- ✓ Het afsluiten van een (overlijdensrisico)verzekering
- ✓ Eerste loonstrookje nieuwe baan

Momenten waarop een nieuwe levensfase is aangebroken die gepaard gaat met meer (i.p.v. minder) geld

- ✓ Moment dat kinderen niet meer naar de crèche gaan
- ✓ Studieschuld afgelost
- ✓ Salarisverhoging / belastingteruggave

Momenten die je aan het denken zetten over je eigen financiële situatie

- ✓ Ouders gaan met pensioen (misschien zelf eens verdiepen)
- ✓ Kind gaat op zichzelf wonen
- ✓ 25 worden (quarter life crisis)

Momenten waarop een onverwachte gebeurtenis je eigen financiële kwetsbaarheid blootlegt

- ✓ Voor het eerst aanspreken van bijv. autoverzekering (check of ook goed verzekerd voor inboedel, rechtsbijstand, etc)
- ✓ Voor het eerst rood staan bij bank

Geldmomenten perfect voor Just-in-time educatie

Definitie Just-in-time educatie:

- Mensen uitrusten met **relevante** financiële kennis en vaardigheden om hen te helpen weloverwogen beslissingen te nemen over hun financiën **dichtbij het moment dat beslissing genomen moet worden**
- Informatie wordt aangeboden op het moment dat de kans het grootst is dat iemand gemotiveerd is om het te gebruiken (**teachable moment**)

Jit-educatie klinkt interessant, maar waar moet je op letten?

- ✓ Welk gebrek aan kennis of vaardigheden hindert een pensioendeelnemer (?) om een passende keuze te maken?
 - × Geen gebrek aan kennis → jit-educatie geen oplossing
- ✓ Op welk moment staat pensioendeelnemer open voor informatie? Wat is relevante kennis voor de keuze die gemaakt gaat worden?
- ✓ Is de informatie makkelijk te verwerken? Wordt de juiste doelgroep ermee bereikt?

Hoe kan Jit-educatie eruitzien?

- Vuistregels aanbieden ipv. uitgebreide, complexe kennis
- Waarschuwingen op het moment dat iets mis gaat
- Verkeerde overtuigingen corrigeren door mensen actief te laten nadenken, te visualiseren of overtuigingen expliciet te maken
- Persoonlijke informatie geven ipv. algemene regels
- Doorverwijzen naar andere plek met relevante informatie

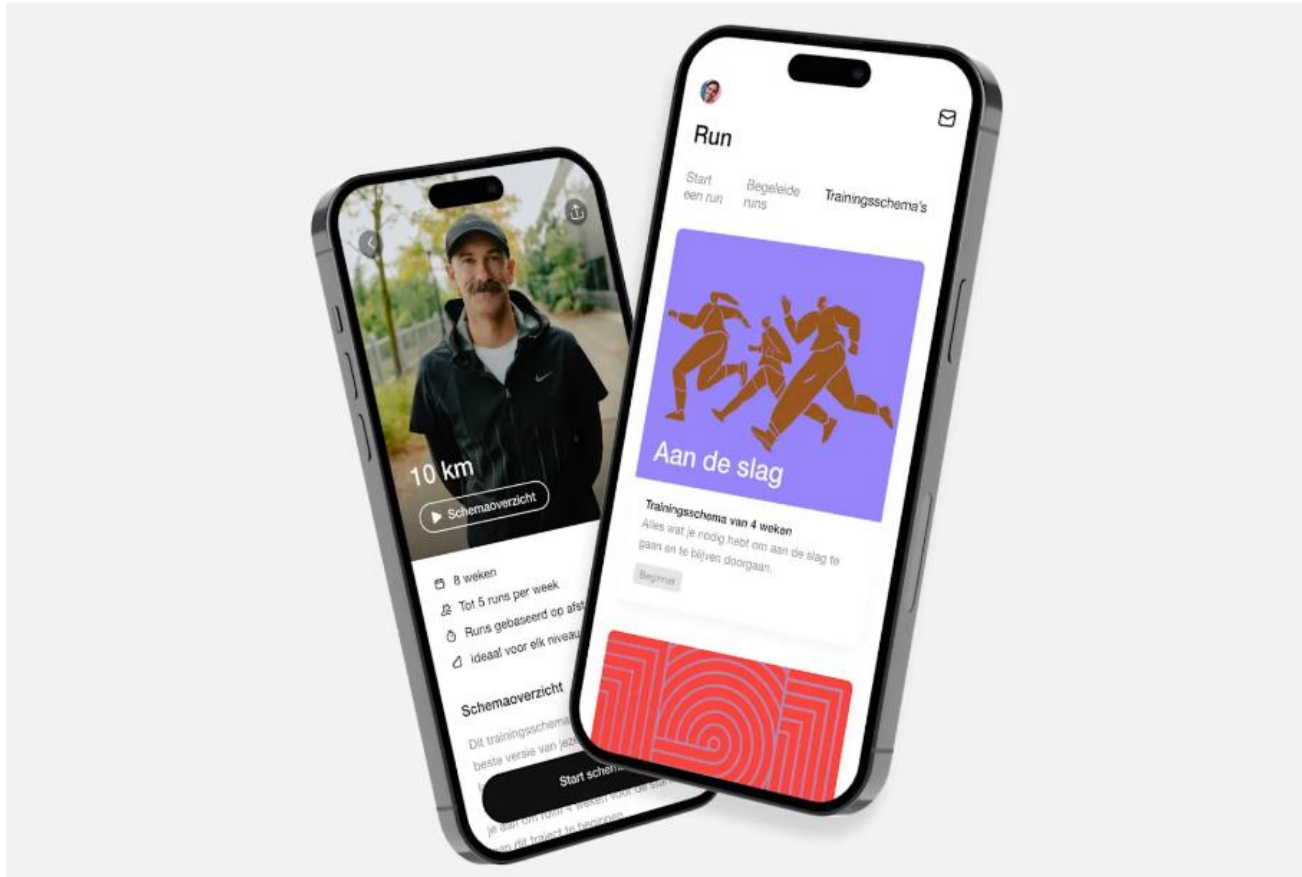
Inspiratie JIT-educatie: informatieborden in de natuur

Inspiratie JIT-educatie: gratis workshops in winkels van Ikea over duurzaamheid en interieurontwerp

Inspiratie JIT-educatie: hardlopen met een coach in je oor (nike running club)

Inspiratie JIT-educatie: Waarschuwen bij beleggen

Genuanceerde waarschuwing

InvestDirect Home > Indexbeleggen

Starten met indexbeleggen

Wilt u graag starten met indexbeleggen?
Dan bent u aan het juiste adres. We vertellen u graag meer.

De waarde van uw belegging kan schommelen. Beleg voor minimaal 5 jaar en houd spaargeld achter de hand. Zo voorkomt u dat u moet verkopen met verlies.

Wat zijn de voordelen van indexbeleggen bij InvestDirect?

- ✓ Geen minimale inleg nodig, u bepaalt zelf hoeveel en hoe vaak u inlegt
- ✓ U hebt altijd inzicht in uw rendement via onze app
- ✓ U kunt kiezen of u onze experts een beleggingsplan laat opstellen of dat u zelf kiest waarin u belegt
- ✓ Als u vragen hebt staat onze klantenservice voor u klaar

Eerst meer weten over beleggen?

- Hoe werkt beleggen?
- Handige tips voor beginners
- Waar in ik ik beleggen?
- Tarieven

[Meer informatie over indexbeleggen](#)

Hebt u nog vragen?

[Bekijk onze veelgestelde vragen over beleggen](#) [Neem contact op met onze klantenservice](#)

Genuanceerde waarschuwing met verwijzing naar BufferBerekenaar (Nibud)

InvestDirect Home > Indexbeleggen

Starten met indexbeleggen

Wilt u graag starten met indexbeleggen?
Dan bent u aan het juiste adres. We vertellen u graag meer.

De waarde van uw belegging kan schommelen. Beleg voor minimaal 5 jaar en houd spaargeld achter de hand. Zo voorkomt u dat u moet verkopen met verlies. [Klik hier](#) om te berekenen hoeveel spaargeld u achter de hand moet houden.

Wat zijn de voordelen van indexbeleggen bij InvestDirect?

- ✓ Geen minimale inleg nodig, u bepaalt zelf hoeveel en hoe vaak u inlegt
- ✓ U hebt altijd inzicht in uw rendement via onze app
- ✓ U kunt kiezen of u onze experts een beleggingsplan laat opstellen of dat u zelf kiest waarin u belegt
- ✓ Als u vragen hebt staat onze klantenservice voor u klaar

Eerst meer weten over beleggen?

- Hoe werkt beleggen?
- Handige tips voor beginners
- Waar in ik ik beleggen?
- Tarieven

[Meer informatie over indexbeleggen](#)

Hebt u nog vragen?

[Bekijk onze veelgestelde vragen over beleggen](#) [Neem contact op met onze klantenservice](#)

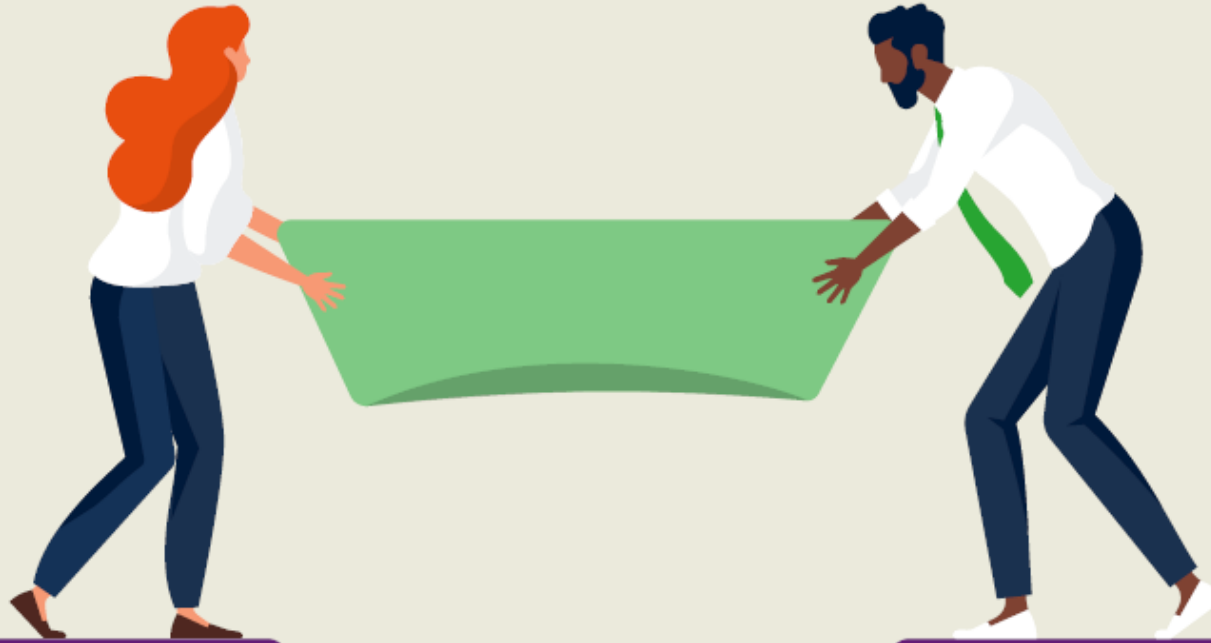

De waarde van uw belegging kan schommelen. Beleg voor minimaal 5 jaar en houd spaargeld achter de hand. Zo voorkomt u dat u moet verkopen met verlies. **Klik hier om te berekenen hoeveel spaargeld u achter de hand moet houden.**

Opdracht: Welke momenten rondom pensioen bieden een kans voor Just-in-time educatie?

1. Maak groepjes van circa 4 mensen.
2. Bedenk met elkaar of er specifieke momenten zijn aan te wijzen in de interactie met klanten waarop we de aandacht kunnen trekken om over pensioen na te denken (denk bijvoorbeeld aan Wtp, maar ook aan life-events en geldmomenten)
3. Bedenk welke korte boodschap we willen meegeven? Welk gedrag wil je aanmoedigen of voorkomen?
4. Bonuspunt: voor gebruik van slimme gedragstechniek

Vraag aan jullie: welke vragen/onderwerpen zouden we volgend jaar kunnen belichten?

Maastricht University

Wijzer in geldzaken

Nog meer ideeën? Mail ons even

t.post@maastrichtuniversity.nl

r.nijkamp@minfin.nl

d.kunkel@minfin.nl

 Wijzer in geldzaken

 Maastricht
University

Vragen?

